

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

A. GERGELY, András

Törzsfők lencsevégén, drótszamárral Afrikán át / Chiefs photographed yield,
with wire donkey through Africa

Eredeti közlés/Original publication:

2014, *MASZOL* (internet), november 12.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.000.531

Dátum/Date: 2015. augusztus / August 19.

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

A. GERGELY, András: Törzsfők lencsevégén, drótszamárral Afrikán át /
Chiefs photographed yield, with wire donkey through Africa, *AHU MATT*,
2015, pp. 1–5. old., No. 000.000.531, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Interneten / on the internet

Megjegyzés / Note:

ellenőrzött és szerkesztett szöveg / controlled and edited text

Kulcsszavak/Key words

Magyar Afrika-kutatás, a lengyel Afrika-utazó, Kazimierz Nowak könyve
magyar fordításának ismertetése

// African studies in Hungary, reviews to Polish Africa-traveller, Kazimierz
Nowak's book in Hungarian translation

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-
TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian,
Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

TÖRZSFŐK LENCSEVÉGEN,
DRÓTSZAMÁRRAL AFRIKÁN ÁT
Kazimierz Nowak vakmerő vállalkozásának korrajza

A. Gergely András

A töretlen akaratú, borzas szakállú és soványka lengyel épp oly különös összképet nyújtott öt éven át, mint amelyet Ő maga fényképezett a gyarmati sorban élő Afrika java részében. Mint azelőtt közepesen sikeres biztosítási ügynök Poznanban, a gazdasági válságtól kibillentve szerény családi egzisztenciájából, már 1925-ben és három évvel később is bejárta Európát Hollandiától Románián át Görögorszáig és Törökorszáig, hogy utazásairól földrajzi és turisztikai magazinokat tudósítson, de eljutott Tripoliig is, ahonnan azután nagy afrikai vállalkozását elindította utóbb. *Kerékpárral a Fekete Kontinensen át 1931–1936. Egy utazás története fényképekben elbeszélve...* – a budapesti Lengyel Intézet adott helyet magyarországi bemutatkozó kiállításának 2011. január–március között. Ez a negyven ezer (!) kilométernél is hosszabb út arra szolgált Nowak számára, hogy az útja során készült tízezer fotó révén az egyik első legyen, aki fölfedezi az afrikai látványosságot, a hitelesség közvetlenségét, a kockázat örömét. Fényképeinek klasszikusan „régies” eredetisége, leíró hitelessége és elbeszélő részletessége izgalmas látvány annak, akit akár a turizmus, akár a kerékpározás művészete, akár a fotóművészet antropológiai igényű hitelessége vonzani képes. Emberevők törzsi miliője, tuaregek barátságossága, egyiptomi fellahok fogadókészsége, sillukok, vatusszik, pigmeusok, busmanok, transwaali búrok, babingók, arandák és megannyi egyéb bennszülött nép ijedt vagy csodálkozó érdeklődése vette körül hősünket, aki Tripoliból indulva Szudánon, Belga-Kongón, Ruandán, Délnyugat-Afrikán, Angolán, Kongón és Francia Nyugat-Afrikán át kerekedett Algírig, főként maga az utazás és éppúgy a fotográfia mániájától hajtva, kamaszkorú kerékpárjával, sátrával és egy kisképes Contax géppel terhelten.

E magányos megszállottat arab nyelvtudása is segítette Afrikában, de ennek kevesebb hasznát vette a malária, lepra, fekete láz, álomkór

és más betegségek vidékén, helyi törzsfőnökök vagy királyok kunyhójában/udvarában. Mint ahogy kerékpárját is sokszor inkább cipelnie kellett a líbiai homoksivatagon át, s ahogy nem vehette igénybe antilop-vadászat közben, vagy javítania kellett naponta a kerékcserével, túskebalesettel fűszerezve... Dicsőséges erénye mindannak, amit véghezvitt, nem is csupán a mersz, a vállalás eltökéltsége, az áldozatvállalás parttalansága, vagy akár a fotók ezreinek korabeli sajtóba, később nemzeti és néprajzi múzeumokba kerülése, hanem feltáró útjának Afrika-kutatási eredményei, melyek utóbb a krakkói Jagello Egyetem Földrajzi Intézetébe, Varsóba vagy a wroclawi Néprajzi Múzeumba kerültek, midőn előadások keretében elvitte és bemutatta eredeti anyagait, aprólékos leírásait, naplóját és kultúraközi megfigyeléseit. Sajnálatos hiányérzet maradt „beteljesületlen” életműve helyén, hisz egy évvel afrikai útjáról visszatérte után Indiába és Délkelet-Ázsiába készült, de a malária sosem múló hatásával vegyes tüdőgyulladás 1937-ben végzett vele, alig egy évvel afrikai turnéja után.

A Nowak-készítette képanyag a folklorista, néprajzi gyűjtő és elemző megfigyelő számára, mégpedig kivételes mennyiségű és aprólékos feldolgozásra is esélyes hagyaték (kötetben már megjelent Poznanban, 2007-ben), melyben az afrikanisták szinte „bevett” attitűdje mutatkozik a leglátványosabban: fotók, melyeken Őnagyságom látható elejtett antiloppal vagy leopárddal, hősünk silluk harcosokkal ácsorog az idő múlásának rejtelmén gondolkodva, pásztornépek kunyhói előtt üldögél a Csád-tó környékén vagy a Felső-Nílus vidékén..., s így tovább. A Róla szóló emlékkiállítás nyilván inkább ezeket emelte ki néhány tárgyi emlék mellett. Ugyanakkor Nowak hétköznapi életeseeményeket is fényképezett: gazdálkodási módokat, lakótereket, csoportszokásokat, jelképeket, építkezési módokat örökített meg, s mindezeket tüzetes (vagy legalább magazin-mellékletben roppant szóra-koztató hatású) úti esszékkel és bölcsész–néprajzos–földrajzos élménybeszámolókkal tarkította írásban is. A bringás kalandozó tudósításai ma már múzeumi foglalkozások, szakmai közlemények, múzeumpedagógiai attrakciók, gyermekregények tárgyaivá lettek. Kalandos kötete (mindezidáig csak lengyelül) volt hozzáférhető (ROWEREM I PIESZO PRZEZ CZARNY ŁĄD. Listy z podróży afrykańskiej z lat 1931–1936), de minthogy a fotók „egyetemesen érthetőnek” vélt nyelvén szól oldalainak java része, gazdag forrást jelenthet a vizuális közlésmódok, kutatói interpretációk és mindenekfölött az Afrikamegszállottak számára. Ahogy poznani emléktábla-avatásán a jeles

író-filosz Ryszard Kapuscinski pátoszos lelkesültséggel megfogalmazta: „Kazimierz Nowak megérdemelné, hogy teljesítményét a lexikonok és enciklopédiák olyan Afrika-kutatóké mellett említsék, mint Stanley és Livingstone (...) Nem sokat fényképezték akkoriban Afrikát, az alkalmoszerűen készült fotográfiák nagyon hivatalosak: törzsfőnököket, különleges ünnepeket, Afrikába látogató fehéreket örökítettek meg. Kazimierz Nowak viszont a korabeli Afrika hétköznapjait kapta lencsevégre: megörökítette azt az Afrikát, amelyet ma már hiába keresnénk – egészen rendkívüli dokumentációt hagyott ránk”.

Nowak kötete most a Publikon Kiadó gondozásában magyarul is megjelenik, nemcsak piaci kuriózumként, hanem a magyarországi és kelet-európai afrikanisztika eddig sehogyan sem földolgozott vagy nyilvántartott újdonságaként. Nem véletlen ez sem, hiszen a Pécsi Tudományegyetem Afrikakutató Központjának és a kelet-európai afrikanisztikai forráskiadásnak lévén elsőrendű mai centruma, profiljába beleillik az útinapló, a kutatási beszámoló, a fotó és más ismeretközlő eszközök egyre gyarapodó kínálata. Vidító vakmerőségű, csodás elvarázsoltságú főszereplő, történeti hitelű helyszínek és körülmények – ez a meghatározó impresszió Nowak kötetében.

Részletesebben és képebben:

<http://www.kazimierznowak.pl/afryka-kazika/>

Kazimierz Nowak

Kerékpárral és gyalog a fekete földrészen át

Levelek az 1931–1936-os afrikai útról

IDResearch Kft. / Publikon Kiadó, Pécs, 422 oldal

Kerékpárral a Fekete Kontinensen át 1931–1936. Egy utazás története fényképekben elbeszélve